

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisiu cu post'a în laintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie séu linia. cu ltero merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a si a treia câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 39.

Sibiu, 13/25 Maiu 1878.

Anulu I.

Romanirea magiarilor, fantasia si fictiune.

(Urmare.)

Propagand'a protestantiloru între romani dela Ioanu Zapolya pâna la Leopoldu I.

Sectatoriî celoru doue confessiuni protestante vediendu-se desbinati cu totulu de câtra baseric'a cea mare apuséna, au trecut în offensiva, si apoi fia-care dein ele s'a cercatu a'si asecura, pe langa unitatea nationale, totu odata si dominatiunea basericésca. Religiunea r. catholica devenise óresicum vasal'a loru. Dara, în rapedele progressu ce facusera, le mai stá în drumu baseric'a gr. resariténa, la care tienea maioritaea preponderanta a populatiunei, adeca romanii. Atunci reformatii protestanti concepura unulu dein planurile cele mai cutediátorie, adeca de a sparge prin tóte institutiunile basericéi resaritene, si a face pe toti romanii cá se adópte doctrinele calviniane si cu acelea limb'a si nationalitatea magiara. Precumu turcii si arabii, asia si magiarii calviniani incepura propagand'a loru mai antaiu în familiile romanesci aristocratice, si precumu se va vedea dein documentele ce se voru cita indata, camu în 25 de ani dela consolidarea reformatiunei în Transilvani'a, li-a si successu a calvini nu numai pe cele mai multe familii nobili fruntasie a le romaniloru, ci si pe una parte dein poporu.

Protestantii adoptasera maxim'a care tienea, cá domnulu tieréi este domnu si alu religiunei, séu cumu se dicea latinesce: Cujus est regio, illius est etiam religio. Petru Bod, eruditulu parochu ungurescu în comun'a Ighiuu dein tienutulu cetatiei Alb'a-Iuli'a, scrisese în prim'a diumetate dein sec. alu 18-lea între altele multe si una scurta istoria a romaniloru locuitori în Transilvani'a.¹⁾ Venerabilele nostru collegu dn. Cipariu, care possede manuscrisurile aceluia, în Archivulu seu Nr. 33 dein a. 1870 publicá dein acea historia capu I. „Despre unirea valachiloru cu Reformatii.“ Aci P. Bod

¹⁾ Brevis Valachorum Transilvaniam incolentium Historia etc. Auctore Petro Bod de Felső Csernátón, verbi divini minister (Manuscriptu).

— Nu ne indoimu, cá ómeni ardeleni si mai alesu calvini cá Aladár Molnár, Hegedús, Koos, Réthy, Szathmáry, Békessy etc. etc. canoscu scrierile lui P. Bod si pe toti ceilalti scriitori calvinesci, cá se nu aiba nici o indointia despre authenticitatea loru.

premitiendu susu atensulu principiu sustiene si elu pernitiós'a doctrina, dupa care domnulu ori-carei tieri ar fi obligatu se dispuna nu numai de afacerile externe ale acesteia, ci si de credenti'a religiós'a a locuitoriloru. Spre a proba cá acea doctrina era în adeveru si applicata la credenti'a religiós'a a Romaniloru, elu citédia cuventele unui articlu de lege alu dietei transilvane, care se tienuse la Sibiu în 13 Decembre 1566, în care cei adunati acolo, adeca aristocratii calvini si patricianii sasi, decidu în unanimitate, cá religiunea vechia este idololatria, inimica virtutiloru divine, care trebuie exterminata, mai virtosu dela Valachi, ai caroru preoti orbi ducu pe orbi, si cá atátu pe sene, câtu si pe meserulu poporu l'au aruncatu în curse.²⁾ Asia dara libertatea conscientiei proclamata la inceputulu reformatiunei de câtra auctorii ei dein Germani'a si Helveti'a, fu calcata de nou de câtra asseclii sei în Transilvani'a, Banatu si Ungari'a. Cu alte cuvinte: reformatorii au fostu totu asia de intoleranti si fanatici, cá si catholicii, ceea ce se va cunósce si mai luminatu dein descrierea portarei loru ulterióre câtra baseric'a romaniloru.

Prin doi art. de lege ai dietei dela Sibiu, dein 30 Novembre 1566 se committe popiloru reformati, cá se'si intenda propagand'a loru mai virtosu p'ntre poporulu romanesc; éra acei romani carii s'aru oppune la doctrinele calvinesci, se stea la disputa religiós'a cu episcopulu Georgie alu calviniloru, si déca totu nu aru volí se lapede doctrinele basericéi resaritene si se adópte calvini'a, se fia exilati dein tíera, episcopi, preoti, calugari, ori-câti voru fi. (Art. 36 et 37).

Diet'a tienuta la Turd'a în an. 1568 decretase, cá principele se pedepsésca pe toti romanii câti nu se supunu episcopulu celui calvinescu datu lor.³⁾

Dein dilele principelui Christoforu Bathori avemu unu altu articlu de lege alu dietei dein 16. Aprile 1577, alu carui coprinsu este dupa a mea opiniune, demnu de tóta attentiunea historiografiloru nostrii. În acea lege se spune limpede, cá pâna în acea epoca trecusera fórté multi (plurimi) romani

²⁾ Cuventele acelei legi; Idololatria virtutibus divinis inimica eradicetur: praecipue vero Valachos, quorum ductores coeci cocos ducunt, atque tam se, quam miseram plebem in foveam deduxerunt.

³⁾ Vedi I. Moldovanu în Archivu Nr. 11 p. 224.

dela religiunea grecésca la cea calviniana reformata, dein cauza cá cuventulu lui Ddiu li se predicá în limb'a loru, încátu acumu acea parte a poporulu romanescu avea episcopu (superintendens) propriu calvinescu; si fiendu-cá episcopulu de atunci alu romaniloru calviniti morise, diet'a decretá cá se li se dea voia a'si alege unu altu episcopu calvinescu, dein sinulu loru, sub a carui conducere si predicatiuni doctrinele calviniane se póta face progresse si mai mari la poporulu romanesc.⁴⁾

Pe câtu tempu reformatii fusesera strimtorati de puterea imperatului Romaniloru, cutediarea si fanaticismulu loru a trebuitu se se mai astempere; dupa aceea inse proselitismulu calvinescu nu a mai cunoscutu nici unu cumpetu, nici margine. Acei ómeni inse au si sciutu se'si usiore die actiunea loru facia cu baseric'a res. a romaniloru. Aristocratia de ambele nationalitati, magiara si romana, dein Transilvani'a si partile adnexe, prin adoptarea dogmeloru calvinesci si a ritului helvetianu se contopí într'unu corpu mai solidariu decâtu fusesse elu înainte de aceea, pre câtu tempu familiile aristocratice era legate între se-nesi numai cu privilegiulu feudalismulu si prin unu numeru óre-care de casatorii. Potestatea legislativa cu tóta administratiunea si cu afacerile politice ale tieréi era de multu pusa exclusivu în manile privilegiatiloru, cá în cele mai multe staturi ale Europei, Protectiunea turcésca, sub care stá si Transilvani'a, nu'i gená întru nimicu pe terrenulu religiosu. Ide'a ce le-a venitu de a cauta individi câtu se potea mai multi cunoscatori de limb'a romana, si totuodata initiati în doctrinele calvinesci, a produsu rezultate cu atátu mai stralucite pentru calvini si ruinatórie pentru baseric'a romanésca, cu câtu asupra poporulu romanescu

⁴⁾ Textulu acestei legi se afla la scriitori unguresce si latinesce: aici ilu reproducemu în limb'a latina, precumu ilu dete dn. Cipariu dupa P. Bod asia: „Quoniam de plebe valachica sunt plurimi, quos Dominus Deus radiis veritatis illuminavit, a professione graeca recesserunt, et verbum Dei propria ipsorum lingua praedicatum audiunt, quorum superintendens jam defunctus est. Decrevimus igitur, ut ex se ipsis eligant Superintendentem, ne vivi Dei inter illos verbi praedicatio cesset, imo vero progressum habeat.“

Sub cuventulu lui Ddiu ei intielegea numai doctrinele calvinesci; în legi si în alte acte publice numai confessiunea calviniloru se titulá Orthodoxa, tóte altele în ochii loru trecea de heterodoxe.

Foisiór'a „Observatoriului“.

Cavalerulu cu doue stele. ✓

Novela de T. Gautier.

Traducere de Dimitrie Petrescu.

(Urmare.)

Din tempu în tempu unu corbu trecea pe de inaintea ferestrei croncaindu si scuturandu acea pulbere argintia. Acésta facea pe Edwiga se cugete la acelu corbu singulariu, care siedea necurmatu pe umerulu strainului cu privirea dulce ca de tigru si cu incantatoriulu surisu de vipera si atunci lacrimile ei picau mai iute dein ochii sei pe ánima, pe ánim'a sa strapunsa.

Tenerulu Oluf este unu copilu fórté straniu: s'aru putea dice, cá în mic'a sa piele alba si rumena sunt doui copii de unu caracteru diferitu; într'o di este bunu cá unu ángeru, într'alta este reu ca unu diavolu, musica sinulu mamei sale si sfasiie cu unghiile sale figur'a guvernantei sale.

Betranulu comite Lodbrog suridiendu pe subtu mustati'a-i carunta dice ca Oluf va fi unu bunu soldatu si cá firea 'i este bellicós'a. Adeverulu este, cá Oluf este unu micu strengariu nesuferitu; aci plange, aci ride; este capriciosu ca luna si fantastu ca o femeia; vine, se duce, se opresce deodata fóra nici unu motivu veditu, parascesce lucrurile de care se apucase si face se urmédie celui mai mare neastemperu ó absoluta nemiscare; cu tóte cá este singuru elu pare ca vorbesce cu cineva neveditu! Candu ilu întrebi despre causele acestoru agitatiuni, elu respunde cá stéu'a cea rosia nu 'i dá pace.

Preste pucinu Oluf are cincispediece ani. Caracterulu seu devine din ce în ce mai neintielesu; infaciósiarea sa de si fórté frumós'a, are ó expresiune neintielés'a; elu este blondu ca mama sa, cu tóte trasurile rassei nordice, inse sub fruntea lui alba ca zapada pe care inca n'au calcat'ó piciórele venatoriului, nici a

petat'ó lab'a vre unui ursu si care este adeverata frunte a rassei Lodbrogiloru, între doua pleope portocalii schintéidia unu ochiu cu lungi gene negre, unu ochiu de jeu luminatu de selbatecele aprinderi ale pasiunei italiene, ó privire catifelata, cruda si blajina cá aceea a cantaretiului din Boemia.

Cum sboru lunile si mai iute inca anii! Edwiga odichnesce acuma sub intunecósele arcade ale mormentulu Lodbrogiloru, alaturi cu betranulu comite care suridea în cosciugulu seu vediendu cá nu 'i se stinge numele. Ea era dejá asia de palida, încátu mórtea nu ó au schimbatu multu. Pe mormentulu ei se afla ó statua frumós'a culcata cu manile inpreunate si cu piciórele pe unu cane ogaru de marmora, sociu credintiosu alu celoru repaosati. Ce va fi spusu Edwiga în ultim'a ei óra, nimeni nu ó scie, inse preotulu care ó destainui-se, deveni mai palidu ca murind'a.

Oluf, copilulu brunetu si blondu alu machnitei Edwiga are acuma douadeci de ani. Este fórté indemanatecu la tóte exercitiile, nimeni nu trage mai bine cá densulu cu arculu, saget'a pornita se infíge tremurandu în centrulu visei; fóra zabala séu pinteni elu dumeresce cáii cei mai selbateci. Elu nu a privitu nici-odata nepedepsitu vreo femeia séu vreo fata tenera; dara nici-una din cele ce l'au iubitu n'a fostu fericita. Nepotrivirea fatala a caracterulu seu se opune la ori-ce realizare de fericire între ó femeia si elu. Una singura din jumetatile sale simte pasiunea, cealalta simte ura; candu stéu'a verde domnesce, candu cea rosia. Într'o di iti spune: „Ó tinere fecióre ale nordului, stralucitóre si pure ca ghiati'a polului, cu genele blonde ca lumin'a lunei cu obraji colorati de recórele aurorei boreale!“ Si mai alalta-eri esclama: „Ó fice ale Italiei, aurite de sóre si blonde cá portocala! Ánimi de fiacari în piepturi de bronz!“ Ceea ce este mai tristu, este inpregiurarea cá elu e sinceru în ambele sale exclamari.

Vai sermane nenorocite, umbre triste si plangetóre, voi chiaru nu'lu acusat, pentru-cá sciti, cá este mai nefericitu ca voi; ánim'a lui este unu pamentu neincestatu calcatu de piciórele a dou' luptatori necunoscuti,

dintre cari fia-care din ei, ca în lupt'a lui Iacobi cu ángerulu, cauta a înmuia forti'a adversariulu seu.

Intr'o di Oluf chiama pe Dietrich, credintiosulu seu scutieru si 'i dice se 'i puia siéu'a pe calu.

„Stapane, privesce cum ninge, cum sufla ventulu si incovoie verfurile bradiloru; n'audi cum lupii flamandi urla în departare, cum renii în agonía ragescu cá nisce suflete muncite?“

„Dietrich, credintiosulu meu scutieru, voiu scutura zapad'a cá fulgii ce se punu pe mantau'a mea; voiu trece pe sub ramurile bradiloru inclinandu pucinu egret'a coifului, si în câtu pentru lupii, ghiarale loru se voru tocii de acésta armura buna si cu verfulu spadei mele rescolindu ghiati'a voiu descoperi bietulu renu ce mele si plange cu lacrimile fierbinti, muschiulu fragedu si in-verditu, pe care elu nu ilu póte afla.“

Comitele Oluf de Lodbrog, acesta-i este acuma titulu de candu au muritu betranulu comite, pléca pe calulu seu celu bunu, insocitu de doui cani uriasi Murg si Fenris, pentru-cá tenerulu senioru cu pleopele de colórea portocalei are ó intalnire, si dejá póte din in-naltimea miculu turnu ascuttitu în form'a unei solnitie se apléca cu tóta adierea ventulu si frigulu celu mare neliniscit'a copila, cautandu se deosebésca în albétia campiei coifulu cavalerulu.

Oluf calare pe calulu seu ce semana a elefantu, ale carui cóste le sangerédia cu lovituru de pinteni, inaintédia în campia, traversédia laculu, a carei apa gerulu ó au prefacutu într'o singura bucata de ghiatia, în care pescii stau intiepeniti cu innotatórele intinse asemenea petrificariloru în past'a marmorei; potcóvele calului, armate cu bumbi de ghiatia, se infígu în supra-fati'a cea tare; ó cétia produsu de nadusiala si respiratiunea calului ilu invelesce si ilu urmédia; s'aru putea dice, cá galopédia într'unu noru; cei doui cani Murg si Fenris de fia-care parte a domnulu loru, arunca prin narile loru sangeróse nisce lungi fasii de funu, intocma ca animalele fabulóse.

Éta'lu sositu în padurea de bradi, cari asemenea unor spectre isi intindu braciale loru ingreunate de

preste totu cadiuse blastemulu millenariu, cá se nu póta afla mai nimicu despre lucrurile divine in limb'a sa materna. Reformatii se sciura folosí minunatu de errórea piramidale a Basericeí celei mari anatolice, care nu a ingritu, cá de exemplu pe unu poporu asia de numerosu precumu au fostu si daco-romanii, se'lu indemne si se'lu ajute a introduce in baserica limb'a nationale. Eclesi'a anatolica a tîenutu numai la limb'a elina dein primii seculi ai christianismului, cumu a tîenutu si eclesi'a occidentale la cea latina. Introducerea limbei antice slave in oficiulu divinulu la câteva popóra de nationalitate slava a fostu exceptiune dela regula. Reformatiunea venindu, a disu popóraloru christiane: Voliescu cá fia-care poporu se asculte si se invetie lucrurile divine, dogmatice si morali, in limb'a sa materna. Plecandu de acilea, calvinianii dein Transilvani'a sciura se dica romaniloru: Clericii greci si slavi ve vorbescu voue in limb'a loru, pentru-cá se nu'i intielegeti; ei se temu se ve spuna voue adeverurile evangelice in limb'a vóstra. Veniti in basericele nóstre, cá se'lu auditi dela noi. Aduce-ti-ve pe filii vostrii in scólele nóstre, cá se'i invetiamu carte latinésca si unгурésca, dupa care se fia in stare de a ve face si ei carti in limb'a vóstra vlahá.

Acelea invitari tramise de cátra reformati la adress'a romaniloru, au fostu audite de acestia si in parte satisfacate cu atátu mai virtosu, cá prin volburósele agitaciuni religióse ale aceloru tempuri se desteptase si in pepturile romaniloru interessulu si curiositatea, cá se afle si ei despre ceea ce se agitá in lume si chiaru in patri'a loru. Clerulu seculariu si monasticu alu romaniloru se incercá cu adeveratu in mai multe moduri, cá se impedece ori-ce comuniune cu heterodoxii, precumu se incercase inainte de aceea seculi intregi de a o impedece cu catholicii apuseni. De un'a parte inse midiolócele cu care lucrá clerulu romanescu, era mai multu numai spirituali, séu mai bene rituali, externe, mai totu negative, adesea reu alese, une-ori cu totulu naive, pentru-cá le lipsia poterea datatóre de viétia, adeca scienti'a in limb'a nationale; éra de alt'a potestatea legislativa a tiei compusa numai dein heterodoxi, dupa-ce si inainte de aceea confiscase destule averi monastiresci, in diet'a generale tîenuta la cetatea Medeasiu in Dec. 1588 pe langa-ce decretá mesuri aspre in contra catholiciloru apuseni si exilá pe iesuti dein tíera, se intórse si asupra basericeí orthodoxe romanesci cu art. 13 de lege, prin care confirma de nou tóte legile tiranice aduse in contra ei, si mai adaoge, cá de aci inainte „episcopii de ritulu grecescu se nu cutédie a face visitatiuni canonice prin tíera fóra scirea si permissiunea patroniloru, adeca a domniloru feudali.“ Dein acea di mitropolitulu si episcopii romanesci fusera pusi in imposibilitate de a se mai apropia de filii loru spirituali si a'i apara de doctrinele calviniane.

In alta dieta generale tîenuta la Alb'a-Iuli'a in Novembre 1591 se decise in cátiva articlii de lege aprópe exterminarea basericeí cath. apusene,

zapada, subtu a carei povara ramurile cele mai tinere se incovóie parendu in acea stare ca una serie de arcuiri argintii. Négra teróre locuiesce in padurea acésta, in care stencile paru a avea forme monstruóse, unde fia-ce arbore cu radecinile sale pare cá ascunde la piciórele sale unu cuibu de balauri inghiatati. Inse Oluf nu scie ce este frie'a.

Calea se strimtédia din ce in ce, bradii isi incrucisidéia cu putere ramurile loru plangetóre; de abea câteva rari luminisieri permitu se se védia lantiulu de coline acoperite cu zapad'a ce se inaltia in undulatiuni alburii spre ceriulu negru si posomoritu.

Din ferice Mops este unu calu viguros, care aru purta fóra se se incovóie, chiaru pe Odinu gigantulu; nici-unu obstacolu nu'lu opresce; se arunca pe de asupra stenciloru, sare stantiurile si din candu in candu face se scapere din bolovanii loviti de copit'a sa unu manunchiu de schintei ce se stingu indata.

„Aide, Mops, curagiu! nu iti au mai remasu decâtu mic'a campia si padurea cu socii; o mana frumósa iti va netedi gátulu celu metasosu si intr'unu grajdu caldu vei manca ordú si ovesu din baniti'a cea plina.“

Ce priveliste frumósa este padurea de soci; tóte ramurile sunt invelite cu o pelitia de ghiatia; cele mai mici firisóre se desémna in albu pe obscuritatea atmosferei: s'aru putea dice unu inmensu casiu inpletitu din fire de auru si argintu, o madrepora de argintu, o pestera cu tóte stalactitele sale; ramurile si florile bizare ce gerulu formédia pe gémuri, nu ofere desemne mai complicate si mai varii.

„Seniore Oluf, cátu ai intardiatu de multu! me teméu cá nu cumva ursulu din munte se iti fi esitu in drumu, séu elfele se te fi invitatu la dantiulu loru,“ dise tener'a castelana punendu pe Oluf se siédia pe fotoliulu de stejaru in dreptulu caminului. „Dara pentru ce ai venit tu o intalnire de amoru cu unu tovarasiu? Ore iti era téma de a trece singuru prin padure?“

„De ce tovarasiu voiesci se vorbesci, flórea sufletului meu“, intreba Oluf fórté surprinsu pe tiner'a castelana.

(Va urma).

dein cauza mai virtosu, cá cas'a Habsburg incercase totulu, cá tocma prin acea baserica ce'si asigure dominatiunea sa in Transilvani'a, fóra a carei possessiune nu se tîenea sigura de turci nici chiaru in Vien'a. Indata dupa doi ani, adeca in diet'a gener. dein Novembre 1593 tîenuta totu la Alb'a se luara de nou mesuri restrictive in contra visitatiuniloru canonice, pe care le facea nu numai episcopii romanesci, ci si preotii serbesci in partile Banatice, pe unde romanii si serbii locuiau amestecati. (Pe atunci Banatulu Temisiórei si câteva comitate (districte) ale Ungariei era incorporate la Transilvani'a)

Pre candu consiliarii imperatului Rudolphi negotiá cu nebunaticulu principe Sigismundu Bathori pentru abdicarea acestuia si trecerea drepturilor sale asupra imperatului, dietele Transilvaniei incepusera de frica a se porta mai blandu cátra catholicii apuseni, ceea ce se cunóscé dein actele diete-loru dela 1595, 1598 si 1599, cu care nu este loculu aici a incarca memori'a lectoriloru. Totu asia, pe tempulu scurtei domni a lui Michaiu-voda in Transilvani'a, diet'a dein Iuliu 1600 tîenuta in Alb'a-Iuli'a aduce abia unu articlu favoratoriu si clerului romanescu, adeca art. 29, adaoge inse curatu cá „La poft'a Mariei Sale (a lui Michaiu-voda)“ popii romanesci, in cátu atenge persón'a loru (nu si a membriloru familiei loru), se fia scutiti pe totu loculu de sierbitutea la care este supusu poporulu; cu alte cuvente, cá de aci incolo preotii romanesci se nu fia iobagiti, se nu fia obligati a lucra in brasd'a boieriului calvinu câte patru dile in septemana, 208 dile pe anu, se nu fia batuti cu biciulu provisoriloru boieresci, nici se fia aruncati in prinsóre alaturea cu tieganii, si se nu mai tîena in iernatecu canii boieresci de venatu prin casele loru.

Acea lege inse a duratu de joi pána mai apoi. Abia a esitu Michaiu dein Transilvani'a, pre candu éra si aduná dieta generale in Octobre alu aceluasi anu la comun'a secuiesca Latieni (Létzfalva), unde 19 magnati si multime de alti nobili adunati in numeru mare, declara in art. 19 cá, stricatiunea si pericolulu loru de atunci a venitu dein cele doué tieri romanesci; de aceea ei decidu, cá de aci incolo se nu póta trece nimeni in acele doué tieri spre a ocupa vreunu servitiu; éra de aru merge, se'si pérda capulu si averile. Nici-unu popa romanescu se nu póta intra vreodata dein tierile romanesci in Transilvani'a. Calugarii romanesci se fia proscrisi pentru totu-deauna; éra déca totusi ar intra vreunulu in contra decisiuniloru dietei, pe acela se'lu póta prende si spolia ori-cine si ori-unde.

(Va urmá).

Transilvani'a.

(Despre fortificatiunea strimtoriloru). „Magyar Polgár“ Nr. 117 din 22 Maiu a. c.: dá in primulu seu articlu câteva informatiuni reproduse pe scurtu si in „S. D. Tageblatt“, despre lucrurile de fortificatiuni ce se facu in passulu Tölgyes (in lini'a apelor minerali Borszék spre schitulu Hangului, orasiulu Némtiu etc. in Moldov'a). De aci numitulu diariu ministeriale apuca ocasiunea de peru atátu spre a critica „langedele“ mesuri luate de gubernu spre apararea tiei, cátu si a vomí dupa datin'a sa câteva spurcatiuni asupra romaniloru. Asia elu afla intre altele, cá romanii urescu din adenculu sufletului pe magiari; cá ospetarea diplomatiloru romanesci Ghica si Sturdza nu a folositu nimicu, pentru-cá acestia déca au mersu acasa, n'au disu nici cu unu cuventu romaniloru, se iubésca pe magiari; prin urmare romanii sunt si astadi vrasmasi jurati ai magiariloru. Romanii iubescu numai banii magiariloru (care bani? Cei de charthia trentiuita?) Ospetati pe valachi ori-cátu de multu, cá ei totu urescu din sufletu pe magiari. Mai multu: valachii jóca numai comedia candu se certa cu muscalii. Valachii cu muscalii au se insiele pe magiari. Press'a romanésca, cu prea pucina exceptiune, nutresce ur'a vechia. Din acestea cause gubernulu face reu, cá trimite pe la strimtori spre Romani'a totu soldatii din regimete romanesci. Cine va cutédia se stea bunu, cá soldatii romani de aici nu voru fraternisa cu cei din Valachi'a spre perirea magiariloru; cá-ci de acestea s'au mai intemplatú (?). Se trimita contra valachiloru la fruntarie totu numai regimete curatu magiare (la 14 passuri ale Transilvaniei!), cá-ci de si soldatii magiari sunt comandati mai multu de ofierii slavi, dara pe acestia ii voru sci tîené fetiorii in freu, cá se'i comande cumu se cade etc.

Este mai pre diosu de a nóstra demnitate a ne demitte in vorba mai departe cu ómeni capabili de a publica infamii, de care se vedu in a dou'a parte a citatului articlu.

Din alte sciri private aflamu, cá fortificarile passagere se facu pe la tóte strimtorile, la care lucra câteva mii de ómeni, caroru li se platesce bine. Se mérga, se lucre pána ce li se dá de lucru, mai alesu cá in unele strimtori de munti se taia si padurile pe distantia de câte 6—7 mii de pasi, in directiunea in care au se fia asiedate tunurile.

Ungari'a.

(Din desbaterile parlamentarie despre dreptulu de asociatiuni si adunari.)

(Fine.)

Comitele Albert Apponyi (conservativu) scarmana replic'a secretariului Csemegi aratandu'i, cá cu sofismele sale avea de scopu numai se incurce ideile ómeniloru, se le ametiésca capetele. Csemegi dice, cá pána in anulu 1848 in Ungari'a n'au esistatu dreptu de adunare. Asertiune cu totulu falsa este acésta; cá-ci acelea clase de ómeni, care au fostu privilegiate ca se represente tíer'a, l'au avutu si exercitatu totu-deauna intru tóta libertatea. Cu desfintiarea privilegiului esclusivu acea libertate a trecut si la poporu. Gubernulu acesta si-a luat titlu de liberale, dara ii mai place se'lu laudi ca conservativu; elu inse in realitate este despoticu, voiesce se sparga prin drepturile poporului. Deci comitele Apponyi adópta propunerea lui Szilágyi. Baronu Ivoriu Kaas (redactoru la P. Napló). Despre acesta scie tíer'a intrega, cá se pórtu nu numai cu ura, ci chiaru cu despretiu cátra gubernulu actuale. Br. Kaas infrunta pe Csemegi, cá cutédia a propaga teori'a perderei de drepturi si a negatiunei de drepturi. Despre ministeriu afirma, cá sub pretextu de a se arata cu energía (buna-óra a sfarma nationalitatile) elu urmédia preste totu politic'a de reactionariu si de renegatu dela principiile liberali. Scopulu ministrului Tisza cu ordonanti'a sa fu numai, cá se astupe gur'a poporului, se'lu amutiésca cá se nu mai cutédie a dice nimicu. Adópta propunerea lui Szilágyi.

Profesorulu Desideriu Szilágyi combatendu pe Csemegi si pe Tisza dice, cá doctrin'a loru, cá si cumu in Ungari'a nu aru fi esistatu legi consvetudinarie si cá proprie numai cele din 1848 aru fi legi, este doctrina monstruósa. Chiaru baronulu Wenkheim, fostu in anulu 1868 ministru de interne, a declaratú atunci cu tota solemnitatea, cá existe lege de adunari si reuniuni. Dsa si astadi este ministru (ad latus). Cumu vine, cá se'si contradica ministrii intre sine? Decretulu lui Tisza lasa la discretiunea functionariloru subordinati sie, cá se judece care adunare e legale si care nu. Dara acésta este negatiunea libertatiei, e despotismulu incaltiatu imbracatu. Deci bine a disu br. Simonyi, cá in casuri de acelea poporulu e in dreptu se respinga forti'a cu fortia, si Csemegi n'au avutu dreptu se'lu infere de anarchistu. Resistenti'a prin fortia fisica la faptele nelegiuite ale potestatiei publice este ce e dreptu, fórté regretabile, dara nici intr'unu statu constitutionale cu dreptu publicu bine definitu nu este oprita. Chiaru si maioritaea dietei actuale, care acuma striga asupra lui, au adoptatu si sanctionatu acestu principiu de resistentia in noulu codice criminalu; cá-ci in acesta se considera cá rebeliune si revolta demna de pedépsa grea numai resistenti'a la decrete si ordonantie legali, nu si la cele nelegali. Collisionile intre gubernu si poporu sunt totudeauna simptome de morburu in statu; dara candu poporulu a desecatu ori-care altu midiolocu alu apararei de calcarea legiloru, de tirania brutale, atunci nu remane altu ceva, de cátu se arunci cu petrii in aceia, carii au provocatu resistenti'a prin tirani'a loru. (Applause mari dela opositiune.)

Ministrulu C. Tisza. Infrunta fórté aspru pe D. Szilágyi pentru teoriile sale si afla cá nu mai merita se fia profesor, cá-ci predica nu numai revolutiunea in sensu inaltu, ci revolt'a, bataile pe strada. La acestea cuvente se face larma mare in dieta, strigandu unii pro altii contra. Cu tóte acestea, insusi Tisza recunóscé limpede si spre mirarea toturoru, cá vinu impregiurari asia de fatali, candu nu mai remane decâtu revolutiunea, de es. cá cea din 1848 in Franci'a, despre care vorbesce pe largu. Dara aci dn. ministru se incurcá infricosiatu in teoriile sale.

D. Szilágyi respinge cu energia incriminarea lui Tisza, ii aduce totuodata aminte, cá pre candu era capu alu opositiunei, elu insusi a propagatu barbatesce doctrin'a resistentiei prin fortia contra nelegiuriloru tiranice, éra de candu este ministru o a uitatu. Din 411 deputati verificati lipsia 120. Ceilalti votara asia: 161 pentru ministru, 129 contra lui.

Program'a austriaca in cestiunea orientale.

O lume doresce si chiaru pretinde se cunóscá acea programa cá positiva si authentica, nu cá conjectura desiérta. Din atâtea respunsuri date de cátra ministrii Andrassy, Tisza, princ. Auersperg de doi ani incóce la nenumerate interpelatiuni, abia s'au aflatu câte ceva din câte nu le vrea regimulu austro-ungurescu in cestiunea orientale, éra din

ceea ce voiesce pozitivu, n'au aflatu până acum nimeni nimicu. S'au cerutu dela popóra 60 de milióne; au fostu inse preste putintia a scóte dela ministrii a deveratulu scopu alu intrebuintii arei aceluor bani. Acésta portare misterioasă a ministrilor avu de resultat, că senatulu imperialu din Vien'a stă p'ací se nu votodie. In acelasiu timp diariile ungurene ministeriali vreu se scia, că deocamdata se voru intrebuintia numai 20 de milióne, din care până acum s'au asemnatu la Transilvani'a 3 milióne pentru scopuri de fortificarea si apararea fruntarielor, éra alte mai multe milióne mergu spre Croati'a si Dalmati'a, unde se duce si óste mai multa. Incátu pentru fortificarile transilvane, se intréba fia-care, déca acelea se facu cu scopu de a ne apara de invasiune rusesca ori si romanésca; séu că tocma din contra, invasiunea se va face dela noi in Romani'a, cá in 1854 contra muscalilor; ori că se va intempla si un'a si alt'a. Este Austri'a decisa a se bate, séu nu este decisa? Éca intrebare, ce ese pe fia-care di din milióne de guri.

„Déca inse popórale acestui imperiu nu cunoscú nimicu din program'a regimului, ce strica aceea? Interesulu statului, salus publica, cere aci secretu absolutu“. Prea bine: cá buni patrioti subscriemu si noi acésta sententia. Óre inse, ce aru dice popórale acestei monarchii, candu s'ar adevéri, că chiaru gubernulu centrale din Vien'a ii fu până acumu absolutu preste putintia cá se'si formulodie programa positiva, clara, precisa in marea si fatal'a cestiuine a orientului? Noue ni se pare, că diariulu principelui Bismarck „Norddeutsche Allgemeine Zeitung“ a sciutu prea bine ce scrie, candu mai deunadi esi cu nesce revelatiuni trimise din Vien'a, a caroru esentia o damu si noi aci, o recomandam totuodata lectoriloru nostrii cá materialu demnu de tóta atentiunea, acuma si in venitoriu.

Spre a intielege statulu cestiuinei considerate din punctu de vedere austriacu, se permite fóra nici-o reserva, cá Russi'a si-a pusu in capu, cá cu ajutoriulu tractatului de St. Stefano se prefaca partea cea méi mare a peninsulei balcanice in trei staturi slave, care se stea sub protectiunea si conducerea Rusiei. De alta parte scopulu Angliei este, cá se puna man'a pe Dardanele si pe Bosforu, se prefaca acelea strimtori intr'unu nou Gibraltar, cá se treca tóte corabiile altoru staturi pe la gur'a tunurilor ei; totuodata se marésca teritoriulu Greciei, ocupandu a trei'a parte din peninsul'a balcanica cá proprietate grecesca asia, in cátu regatulu Greciei se aiba de aci inainte intindere cátu diumetate regatulu Prusiei, séu vreo trei mii miliri geografice.

Facia cu acelea planuri straine cunoscute bine, care póte se fia planulu Austro-Ungariei? Pána acumu cabinetulu din Vien'a nu a descoperitu mai multu, decâtu vointi'a sa seriósa de a'si comunica interesele monarchiei la cestiuinea orientale intr'unu congrésu europénu. Mai fusese vorb'a despre influentie morali si comerciali, pe care ar trebui se le aiba si conserve acésta monarchia in Turci'a européna in interesulu industriei si alu comerciului poporaloru sale; dara evenimentele cele mai noue ii deochiara acelea planuri. Pre cátu a dominatu Turci'a până la Dunare si marea negra, comerciulu austriacu in acelea tieri era fórté nesiguru din caus'a miserabilei administratiuni turcesci si a lipsei totale de creditu. Mai in urma turcii au pacalitu pe austriaci fórté reu cu calile ferate. Sunt mai multi ani, decandu internutiulu austriacu asudá in Constantinopole ca se induplece pe turci a incepe asternerea caliloru ferate de cátra apusu, adeca in legaminte cu cele austro-unguresci prin Serbi'a si Bosni'a; turcii inse facura multu mai curendu pe voi'a Angliei, si Franciei si trasera linii ferate dela marea egeica prin Macedoni'a si Bulgari'a, in cátu astadi corabiile desbarca cu tóta comoditatea in porturile dela Constantinopole si Salonicu, de unde apoi implu tierile cu marfi de sute de milióne, celu pucinu asia de bune cá si cele austriace, inse multu mai eftine asia, in cátu comerciulu austriacu este cá batutu si scosu din acelea tieri spre cea mai simtita dauna a popóraloru monarchiei si chiaru a statului, cá-ci déca industri'a si comerciulu cadu, venitul statului scade infricosiatu. La reulu acesta periculosu s'au mai adaosu până acilea curmatele revolutiuni ale popóraloru vecine gemetorie sub jugulu turcescu, si prin acelea agitatiunile permanente in popórale monarchiei de aceleasi nationalitati cu cele din Turci'a.

Din acestea urmedia luminatu, cá interesele monarchiei austriace nu'si afla indestulirea loru nici in restaurarea domniei turcesci afurisite, nici in planurile Rusiei, nici in ale Angliei, care tóte

sunt cele mai egoistice si nu la pasa nimicu de nevoile monarchiei nóstre. Asia dara monarchiei nóstre 'i remanu doue cali deschise: Séu restaurarea si totuodata regenerarea Turciei in sensulu civilizatiunei europene, — séu cucerirea si incorporarea totororu provinciiloru Turciei europene prin Austro-Ungari'a, pentru cá apoi se dispuna in ele numai dens'a si se'si intinda comerciulu cumu ii va placea. Numai una din acestea doue alternative pote se fia program'a austriaca in Orientu. Ori-care inse din amendou presupune o serie de belluri offensive si mai antaiu de tóte contra Rusiei, pe care ar trebui se o scótia cu forti'a din Romani'a, éra cá se'i curme calea pentru totudeauna dela Dunare, se'i rapésca celu pucinu Basarabi'a rusesca, Podoli'a si totu tiermulu marei negre până preste Odess'a si Nicolaeff. Totu in acelu timp armatei austriace 'iar cauta se ocupe si se tiena in freu pe Romani'a, Bulgari'a, Serbi'a si Montenegro, inca si pe Greci'a in casu candu acésta dupa tote probabilitatile ar fi ajutata de Angli'a, ca se nu lase Epirulu, Tesali'a si una parte din Macedoni'a cu nici-unu pretiu Austriei. Asia dara interesele austro-unguresci asia precumu le intielegu politiciii din Vien'a presupunu o programa, a carei realizare cere neaparatú: Concentrarea unei armate in Galiti'a, a alteia in Transilvani'a, a trei'a in Banatu, a unui corpu in Dalmati'a, totuodata ocuparea Bosniei, Hertegovinei si a totororu regiuniloru dintre marea adriatica si egeica până la Salonic'a si pán' la sinulu Orfano; in fine una escadra de corabii corazzate in marea adriatica la Albani'a si a uneia la Salonic'a. Numai cu nesce poteri cá acestea, plus vreo doue miliarde florini, se póte executa program'a austro-unguresca. Aci inse vinu prussianii si dicu: In casu candu Russi'a, vechi'a, credintiós'a nóstra vecina si amica ar fi invinsa, Germani'a intréga 'iar sarí in ajutoriu. Atunci realizarea programei, la care inpingu magiarii cu tóta ardórea, va deveni fórté fatale.

Austri'a.

Vien'a. Precumu in B-Pesta, asia si in Vien'a septeman'a acésta se trecú intre desbateri parlamentarie destulu de ferbinti incinse asupra diverseloru cestiuini dualistice. Diferenti'a inse in natur'a desbateriloru din ambele parlamente dualistice fu asta-data fórté mare. Ungureni cari inainte de cátiva ani amerintiá cu spargerea dualismului si substituirea in loculu lui a uniunei personale asia, cá acelasiu monarchu se fia imperatu din colo, rege dincóce, éra altu amestecu intre acestea doue staturi se nu mai fia, acuma ei cu singur'a exceptiune de vreo 40 deputati Kossuthiani estremi, se tienu cá inlestati de sisthem'a dualistica, cá si cumu ti-ar dice: fóra acésta sisthema, adeca fóra ajutoriulu vigorosu alu nemtiloru austriaci noi ne perdemu domni'a. Din contra, in senatulu imperialu dela Vien'a se aflara barbati de mare gravitate si totuodata patrioti eminenti, carii combatura sisthem'a dualistica cu mai multe argumente de mare valóre si convingatórie. Acésta s'a intemplat in ambele case. Barbati de statú cá principele Czartorsky, Kellersberg, Ign. Plener fostu ministru de finantie, — Leo Thun si alti mai multi aratara, cá cele mai multe rele de care suferé monarchi'a in timpulu nostru, precumu e starea trista a finantielor, ur'a si urgi'a dintre nationalitati, scaderea si intunecarea auctoritatii acestei monarchii facia cu celelalte staturi mai fericite, latirea gangrenei de neincredere in venitoriu si altele nenumerate se tragu totu numai dela dualismu. Insusi dn. Kaiserfeld, famosulu aparatoriu de odinóra alu dualismului, presedintele actuale alu casei deputatiloru, a venitu cu acésta ocaziune in strimtóre, cá se recunósca in cuvente respicate celu pucinu atáta, cá nu dualismulu este cea mai buna sisthema de statú; dn. Kaiserfeld inse nu vrea centralismulu, se teme si de federalismu, pe care éra si alti membrii ai parlamentului ilu sustienu si apara din tóta convictiunea sufletului loru, cá pe singur'a sisthema salvatória.

La cestiuinea orientale.

Atinseramu in Nr. precedente despre missiunea comitelui Siuvaloff dela Londra la St. Petersburg. Acelu ambasadoru dupa-ce luá instructiuni noue dela monarchulu seu, care convocase inadinsu unu consiliu de statú, la care participá si m. duce clironomu alu corónei, se întórse la Londra; dara se abatu si astadata pe la Berolinu, unde avu éra si audientia lunga la imperatulu, de unde apoi esi la residentia principelui Bismarck, cu care conferi óre întregi. In 22 Maiu Siuvaloff ajunse la Londra, unde adou'a di avu conferentia cu ministrulu de esterne lordu Salisbury. Ambii isi detera parol'a de onóre, cá asupra respunsului Rusiei voru tinea celu mai strinsu secretu, până candu cabinetulu Britaniei va afla cu cale a'si comunica vointi'a sa. Asia dara nici până astadi (in 24) lumea nu póte sci nimicu din secretele ruso-britanice. Unii mai greoi in credintia tienu, cá Siuvaloff a amblatu calea mandiuului, a mersu si venitu fóra picu de resultatu in bucuratoriu. Altii incepura crede tare in convo-

carei congrésului pe 15 Iuniu, éra optimistii credu chiaru in restabilirea pazei definitive. Dupa noi, congrésu póte cá se va deschide; dara dela congrésu până la pacea definitiva mai este o distantia lunga; si apoi adesea din congrése s'au nascutu belluri noue.

Intre acestea la Constantinopole éra se intemplara lucruri turburatórie de spirite. Armat'a rusesca s'au apropiatu si mai tare de capitala, adeca numai la distantia de 2 chilometrii (doue mii de metri). In 20 Maiu Ali Suavi fostu directoru alu liceului turcescu, omu invetiatu, inse totu fanaticu si camu desuuchiatu, dupace preparase unu complotu, strabatendu cu conspiratorii in palatulu Ceragan, in care se afla internatu nefericitulu exsultanu Murad, incepú se strige „Se traiésca sultanulu nostru!“ Urmarea fu, cá venindu in conflictu cu garnisón'a de vigilia vreo 25 conspirati impreuna Ali Suavi remasera morti, dupa care alti multi fusera arestati.

In 23 Maiu au arsu partea cea mai mare a palatului ce ce numesce inalt'a Pórta, celebru cá simbolu alu poterei otomane. Archivele au scapatu abia.

Romani'a.

Bucuresci. (Totu intrige rusesci si bulgaresci.) Spre a caracteriza incercarile desierte ale russioniloru, precumu si reutatea revoltatória a bulgariloru, in casu candu ea s'ar adevéri pe deplinu despre acelu poporu egoistu, mai adaogemu aci din „Dorobantiulu“ Nr. 168 urmatóriele:

Caute dér' propoveditorii Rusi in alta parte misiei si tradatori; ei voru gasi póte numai in acea adunatura de perveniti, intrati nu scimu cum in sinulu natiunii nóstre, éru nu in saténu romanu, care spune ca numai:

Candu va da din pétra lapte

Atunci faci strainulu frate

Si strain'a surióra

Ca s'o pui la inimióra.

si care s'a feritu totu-dé-una de strainu ca de o napaste, nevoindu nici a se incuscu cu elu, de óre ce credea si crede, ca o asemenea incuscire ar fi o pangarire a sangelui romanescu.

Romanulu saténu va fi astadi, suntemu siguri, ce-a fostu si alta data, elu va ride in nasu aceluor cari-si permitu a-lu batjocori, a-lu injosi, indemnandu-lu se-si puie singuru latiulu de gútu si se se dea in manile celoru ce nu cunoscú alta dreptate de catu cnutulu, alta lege de cátu vointi'a si poftele loru, si acésta tocmai acum, cand a vediatu in ce halu au fostu adusi fratiilui din Basarabia, cari au venitu aici ca pahonti, si cari-si blestema si césulu nascerii si césulu candu au fostu trecuti suptu domnia moscovita.

Din acésta parte suntemu dar' asigurati: omulu liberu nu se va face de buna voia robu, adeca ceva asemenatu cu dobitoculu.

Intre acestea greutati fatali cáte vinu Romaniei dela straini, pe ómenii de bine din ceea-lalta Europa ii pune la mirare impregiurarea demna de totu respectulu, cá in mani'a situatiunei ne mai auditu de grele, atátu corpurile legislative, cátu si tóte organele publice din statú functionédia regulatu ca in timpu de pace, si ce e mai multu, scótele in locu de a da indereptu, mai virtosu inaintedia. Pe langa miliónele ce versa statulu pe fia-care anu pentru instructiunea publica, comunele urbane, orasiane, chiaru si multe rurali isi dau de cátiva ani spre acelasiu scopu contingentele loru fórté considerabili. Cu comunele se intrecu districtele, séu cumu se mai numescu, judetieele. Vedemu adeca din raportulu ministrului presedente publicatu in Monitoru, cá consiliiele municipale reprezentative ale districtelor au votatu din cassele loru particularie (care in Transilvani'a se numescu domestice) fia-care dupa a sa potere, sume considerabili in totalu preste 600 de mii pe a. 1878, pentru infintiare de mai multe scóle pedagogice, scóle de professiuni, subventiuni la mai multi docenti din comunele rurali si burse la studenti buni, dara lipsiti. Cifrele acelea spunu de ajunsu, pentru cá se astupe gurile pessimistiloru, cumu si se astempere pe entusiastii carii pretindu, cá natiunea romana se faca pentru cultur'a sa intr'o singura generatiune mai multu decâtu au facutu altele in cáte 3—4, in cáte 9 si 10 generatiuni. In staturi precumu sunt Angli'a si Franci'a, se mai afla ómeni sute de mii, carii nu sciu citi si scrie; se mai afla si comune lipsite până in dio'a de astadi de scóle. Pána in a. 1840 in Romani'a abia era 20 mii de tineri, micu cu mare, carii invetiá carte. Astadi invetia in Romani'a intrega la 120 de mii tinerime de ambele sexe la scóla.

Nouele miscari ale trupelor romanesci din Olteni'a preste Oltu pe lini'a Slatin'a-Pitesci-Tergovistea si până spre Campulungu in muntii de cátra Brasiovu si Fagarasiu, atragu atentiunea publica in tota Europ'a si cu atátu mai virtosu in Transilvani'a. Se adaoge la acestea cea mai prospeta votare a camerelor de una a trei'a suma pentru „armat'a mobilisata.“

In „Monitoru“ si in „Romanulu“ mai aflamu urmatoriele sciri mai noue.

In siedinti'a sea de ieri, Adunarea deputatiloru a votatu in unanimitate unu creditu estraordinariu de 368,406 lei pe sém'a d-lui ministru de resbelu,

pentru plat'a costului a 4,000,000 tuburi metalice pentru cartusiele armei Md. 1868 (Peabody), 8 lafete cu rotitie pentru tunurile de calibrul 9, si 8 lafete cu rotitie pentru tunurile de cal. 8, ce sunt de neapărata trebuința pentru armat'a mobilisată.

Severinu, Joi, 4 Maiu. — Inaltimea Sea Domnitorulu, la orele 9 si jumetate, a trecut in inspectie trupele din a II divisie, compuse de 12 bataliōne, de supt comand'a d-lui generalu G. Angelescu; pe timpul acestei inspectiuni, care a duratu pana la ora 1 dupa amēdi, Inaltimea Sea a ordonat' f'ia-carui batalionu d'a manevra in parte, si, in cele din urma, batalionulu 3 de venatori a facutu scōla de batalionu scotiendu si tiraliori. Curatieni'a, echipamentulu, precisiunea cu care au manevrat' aceste trupe, precum si aspectulu loru martialu, satisfacēdu pe Inaltimea Sea Domnitorulu, a bine-voitu a multiami f'ia-carui batalionu in parte.

Dupa acēsta, facēdu a inainta pe toti d-nii oficiari si ranitii insanetosiat' si intorsi la corpu, din inaintea frontulu loru, a bine-voitu a distribui mai multe medalii si cruci.

La 2 ore, a parasitu cāmpulu de manevre in aclamatiunile entusiaste ale trupeii.

Imediatu dupa intōrcerea Inaltimei Sēle la palatu, a urmatu dejunulu, la care o bine-voitu a intruni mai multe persōne notabile.

La 3 ore, cu unu trenu expresu, a mersu de a visitatu lucrarile drumulu de-feru, precum si gar'a de la Vērciorova, care, de si anca neterminata, presenta unu aspectu destulu de placutu si confortabilu.

Dupa intōrcere in Severinu, a bine-voitu a acorda mai multe audientie; in urma a avutu locu prandiulu, la care au luat' parte mai multi orasieni si locuitori ai districtulu.

Aflamu ca Mari'a Sea Domnitorulu plecādu astadi la or'a 1 dupa amēdi din Craiova, a ajunsu in Pitesci, unde va remanē peste nōpte, ēru mane va pleca prin munti, indreptandu-se spre Cāmpu-Lungu.

Oficiarii gardei nationale din tōta tiēr'a voru da mane unu banchetu pentru aniversarea suirii pe tronul a M. Sēle Carolu I, pentru proclamarea independintiei si in memori'a aperatoriloru tieriei.

Literariu.

Tipulu Abcdarielor' seu Elementarielor' romane, din imperiulu Austro-Unguru.

Teoriele invetiatiōnulu, cari se scriu pentru omeni crescuti, copti la mente si luminati de cunoscintiele necesarie, teoriile invetiatiōnulu se criticēza in dilele nōstre, pana se lamurescu ca aurulu in focu.

Istoriele se descurca una pre alt'a adesea prin cate unu singuru documentu; studiile scientieloru naturale prin adaugerea catoru-va note la unele infusorii; ēra Abcdariulu, prim'a carte de lectura si invetiatura a fiului omulu moritoriu; Abcdariulu, care la multi le formēza unic'a carte de invetiatura in tota viet'i'a; Abcdariulu, din care isi i'a totu moritoriulu inceputulu in cetire, ba adesea si in alte directiuni, elu — Abcdariulu — nu e trasu la nice una dare de sema, elu nu e lamuritu.

Ar trebui se ne intorcemu atentiunea, cu tota seriozitatea asupr'a acestei carti, carea ar trebui se f'ia lucrata cu atata diligentia si cunoscintia de lucru, incātu se f'ia unu adeveratu capu d'opera; ar trebui se ne interesamu mai multu de ea, cā-ci: interesandu-ne de ea, ne interesamu de inceputulu invetiamentulu, de invetiamentulu intregu, de copii — si prin ei — de venitoriulu natiunei.

Nu voiescu a criticā Abcdariele despre cari-mi iau libertate a vorbi; nu, nu-su competinte. Mi iau inse libertate a le face cunoscute — fratiloru si domni-

loru colegi, dupa cumu ele se afla dejā; mi iau libertate a le descrie si descrierea loru o voiu face numai in urm'a cunoscintiei castigate prin prax'a scolaria.

De presentu-mi stau inainte 5 Abcdarie romane, 2 magiare si 2 germane. Pre celea 4 din urma le lasu altor'a, cari-su chiamati, eu me voiu incercā a descrie, in note catu de pucine, pe Abcdariele romanesce; si din ele, la locul primu, voiu luā celu recomandat' din partea statulu:

Elementariu seu Abcdariu pentru scolele poporale romanesce, prelucratu dupa Pavelu Gōnczy, de Tom'a Rosiescu. Budapest'a, proprietatea statulu reg. ung. 1874.

Sub acestu titulu ne da Inaltulu ministeriu de culte si instructiune publica, cartea de lectura si invetiatura ce avem a o pune in man'a copilulu mai intaiu. Se privimu nitielu la ea!

Esteriorulu ei e placutu, legatur'a buna, harti'a asemenea calitate destulu de buna.

Materi'a de tractatu espusa in acestu Elementariu 108 pagine, adeca:

60 de pagine ocupa tractarea literelor' mici; dupa divisiunea si numirea dlui autoriu: Partea I, scrierea si cetirea literelor' mici;

42 de pagine ocupa tractarea literelor' mari, Partea a II scrierea si cetirea literelor' mari, in legatura cu deprinderea in literale mici;

6 pag. le ocupa unu „Adausu“ de lectura cu delaturarea succesiva a semneloru superflue. Asia se divide materi'a intrega in acestu Abcdariu; adeca: Partea I literale mici, Partea II literale mari si Adausu, delaturarea semneloru superflue.

Binevoiesca On. lectori a me insoci, privindu nu numai parte de parte; foia de foia; prelegerē de prelegerē, ci chiaru si cuventu de cuventu si litera de litera, unde va cere trebuinți'a.

Din capulu loculu inse ve spunu, ca Ortografie-i dau buna pace, atātu aci, cātu si ori-unde; despre ea cautati scriptele autoriloru din si afōra de patria si ve uniti cu cari ve va conveni. Eu in decursulu intregi descrieri voiu urmarī mai cu sema metodu si me voiu incercā a marturisī pecatele comise in contr'a lui.

Partea I: Scrierea si cetirea literelor' mici.

Mai antaiu aflamu in numit'a carte liter'a „i“ scrisu si tiparitu. Liter'a a 2-a ce ni se presenta e „n“ formandu cu elu si antecesoarele seu cuvintele „in“, „ni“.

Liter'a a 3-a e „u“ formandu cu ea si ajutoriulu antecesoareloru cuventele: „nu“, „nu-“, „i-nu“, nu-nu.

Adeca la a 3-a prelegerē avem cuventu de 2 silabe. Dupa „u“, prelegerē a 4-a urmēza „m“.

Acī ne oprimu nitielu se poposimu! Ce cuvinte se compuna dlu autoriu din „m“ si antecesoarele lui si totusi se f'ia intuitive? Eta: „mi“, „nu-mi“, „mi-nu-ni“, „u-ni-mi“; adeca: cunoscū copii 4 litere, cu sonorile loru firesci si ēta ca sciu formā si cuventu de cate 2, 3 silabe; sciu despartī cuvintele in silabe si sciu pronunțiu pe „i“ diumetatitu.

Dupa aceste, abstragēdu dela impregiurarea, ca literele ni se presenta una-data scrise, apoi tiparite, precumu si lectiunile intregi; procedur'a e totusi: numai o greutate de una-data! (?) Cāte greutati avem inse aci numai la cuventele „unimi“ seu „minuni“? 1. sonulu celu nou — celu tractamu adi — a lui „m“; 2. liter'a scrisa „m“; 3. liter'a tiparita „m“; 4. formarea unei silabe, „mi“; 5. formarea cu multoru silabe ca se avem cuventu si despartirea cuventelor' in silabe, u-ni-mi; 7. delaturarea unui 1/2 de „i“ finalu, u-ni-mi; 8. tractarea lui „i“ lungu ca in „nu-mi“, fora ai pune inse apostrofu; 9. si cea mai mare: insemnarea cuventulu „unimi“, cā a trece numai cā papagalulu nu e iertatu.

Si de ce atātea greutati de una-data, m'ar intrebā nescine? Eata, caus'a e invederata: dlu autoriu a pusu pe „m“ prea in ainte. Natur'a lui „m“ — e, cā numai cu ajutoriulu lui „o“ seu „a“ poti face ceva cuvinte de dne ajuta in limb'a nostra, cari se f'ia totu-odata si intuitive. — Trebuā deci se lase a i trece tote vocalele inainte, ba si unele consonante, precumu vomu vedea mai la vale, deca voā se documentedie cā a pureesu dela „usioru la greu“! Fiendu inca in statiune, se mai observamu ceva, cā apoi mergemu mai departe: „u“, ca litera, dupa cumu sciu toti botezati, e formatu din 2 „i“ legati de olalta si lipsiti de puncte; se cuvine deci, in interesulu copiiloru, se se tractedie „u“ imediatu dupa „i“.

Trecemu la liter'a a 5-a, „e“, la care lectiune nu

aflamu nice unu cuventu de una silaba, ci: „ne-ne.“ „nu-me“ mi-nu-ne. nu ne nu-mi. Despartirea cuventelor' scrise (acelor' puse in litere de mana) in silabe, pretotindē e insemnata cu (=) semnulu egalitatiei.

Dupa „e“ urmēza „r“ cu cuventele: „mu-re“ „nu-mi-re“ re-nu-me. mu-ri-re, ēra cuvente usiōre, premerse altor'a si mai usiōre. Benevoiescu dle invetiatiōriu a tractā la 22 Octobre a anului in care copii venira mai antaiu la scola, aceste 3 concepte abstracte!

„r“ e urmatu de „o“ cu cuventele: „o-mu“ (?) re-no-i-re. o-me-ni-me. Candu asi scī ce va se dica terminulu „o-mu“, asi dice numai decatu ca in prelegerea a 7-ea suntu numai binevenite cuventele de cate 4 silabe; ci asiā tacu si trecu la

„a“ cu cuventele mama. ra-na. ar-ma. ma-ri-a. ro-ma. no-ra. ro-ma-ni. si dicerile: a-na a-re o-me-ni-e. ro-ma e ma-re. no-ra a-re ar-me. La dicerea I si II-a observezu, ca fiindu subiectele nume proprii, se le f'ia lasatu pana la tractarea respectiveloru initiale mari, ca se nu-si vina atunci in contradicere; ēra facia de dicerea a III-a „mi iau voia a intrebā: ce-i suntu bune, si: are pasport pe ele?”

„a“ e urmatu de „v“. Acī ērasi ne arata dlu autoriu 2 nume proprii, e-va si vi-e-na si in lectiunea tiparita e-re-mi-a a-re re-nu-me; si dsale nu-i se pare carnatiulu prē lungu in a 10-a prelegerē! „i“ (finalu). Acī ne presenta dlu autoriu 12 cuvente, tote in pluralu, pote din cauza ortografica; vrea adeca se ne arete ca merī. verī. armenī, au a se scrie in sing. cu „e“ nu cu „a“ precumu facu unii; deca plēca de aci, treca, duca-se, mergemu la

„ū“. Privindu de a menuntulu acēsta prelegerē observamu si aci, cā mai in tote, ca numele proprii nu lipsescu si ca-su insocite de nesce notiuni ca: u-manū. a-minū. ve-ninū.

„ā“. La prelegerē scrisa, paremi-se s'a prea grabitu cu cuventele „urna“ si „norma“, ēra cuventulu „i-ni-ma“ . . . pardon, am disu ca la ortografia nu me mestecu!

(Va urma).

Esemplarie intregi din „Observatoriulu“ dela 1/13 Aprile pe alu doilea trimestru mai sunt; pretiulu 2 fl. v. a. pāna la 30 Iuniu.

Dela 1 Ianuariu mai avem 18 ex.

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

8/20 Maiu.

Obligatiuni rurale din 1864 cu 10%	l. 96.50 b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„ 88.25 „
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„ 90.— „
Creditu fonciariu (hipot.) rurale cu 7%	„ 85.— „
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„ 73.— „
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„ 84.— „
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„ 140.— „
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„ 27.40 „
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„ 72.60 „
Daci'a, Compania de ascur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„ 200.— „
Romani'a. Compania de ascur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„ 50.— „

Publicatiune de arenda.

Prin care se face cunoscutu, ca mor'a din Blasiu cu 4 petrii, care este proprietatea fondulu asiā numitu „PP. Basiliti“, se va esarendā pe calea licitatiunei in **15 Iuniu 1878** la 10 ore antemeridiane in cancelari'a subscrisului.

1. Tempulu de arenda se incepe in 1-a Iuliu 1878 si durēdia pāna inclusive 30 Iuniu 1883.

2. Sum'a eschiamarei este: 5500 fl.

3. Doritori de a licitā au a depune inainte de inceperea licitarei 10% ai sumei de eschiamare cā vadiu, — si pre langa aceea a justificā la dorinti'a comisiunei si starea loru materiale. Oferte in scrisu proviedute cu vadiulu recerutu, numai asia se voru luā in consideratiune, dēca celu pucinu cu trei dile inainte de licitare se voru substerne Veneratulu Consistoriu metropolitanu in Blasiu.

4. Informatiune mai detaliata despre conditiunile licitatiunei se dau in cancelari'a subscrisului.

Blasiu in 18 Maiu 1878.

(25) 2—3

Ludovicu Csato,
advocatu archidiecesanu.

The'a

antiarthritica si antirheumatica alui

WILHELM

curatitōre de sange spre a se folosi in ori-care anotempu cā singurulu midilocu curatitōriu de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune Viena, 7. dec. 1868.	Probata definitiv. Efecte exell. Resultatulu eminentu.	Prin p. in. patenta a M. Sale c. r. assecurata contra falsificārii. Viena, 28 martie 1871.
---	--	--

The'a acēst'a curatitōre organismulu intregu, strabate partile intregulu corpu si folosindu-o cā beutura departēza dintr'insulu tōte materiile stricaciōse, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si effectulu siguru este durabilu.

Vindecarea perfecta a arthritei, reumatismulu, bōl'a englezēscā, si a altoru bōle inechite incurabili, ale raneloru, cari purtoizea ne uctatati, ale bōleloru genitili si bubeloru, ale sgrabuntieloru pe trupu si in fația, ale peteloru, bubeloru si-philitice.

The'a acēst'a au produsu rezultate forte favorabili mai alesu in infaturi de ficatu si de splina, cum si in greutāti hemoroidali, in doreri

de nervi, de muschi de incheiaturi, de udu, polutiuni, impotentie, scurgeri la femei etc.

Suferintie cum sunt bōlele scrofulose, infiat'ra ghinduriloru se vindeca iute si perfectu, la aceia, cari beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promovatoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlu Franciscu Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Viena.

Wocheiner Feistritz (in Carniola), 1 oct. 1872.

Ou. Die! Mai am ērasi trebuința de vreo trei pachete din the'a dtale curatitōre de sange, pentru ca dupa-ce am cumperatu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu exellentu „the'a antiarthritica si antirheumatica a lui Wilhelm curatitōre de sange“ m'am convinsu de ajunsu de minunatulu ei effectu. Te rogu se'mi tramiti the'a curatitōre de sange cu receperea plātii prin posta. Cu totu respectulu

Ioanu Jerala, capelanu.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Viena.

Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.

De asiū fi cunoscutu mai nainte poterea vindecatiōre „a theei dtale antiarthritice, antirheumatice, curatitōre de sange“ asiū fi scapatu de multu de o bōla vechia si asiū fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheltuita fora scopu pentru restaurarea

sanetātii mele. Pau' acum am trasu acestu midilocu nepretuitu de la Praga din depoulu dtale, astadi me adresezu d'a dreptulu catra dta si Te rogu s'mi tramite cu intōrcerea postei 12 pachete pe langa receptiunea plātii. Cu totu respectulu

Josef Dilz.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Viena.

Gutenstein, 1 oct. 1872.

Se 'mi mai tramiti catu mai curendu 2 pachete „thea antiarthritica, antirheumatica, curatitōre de sange a lui Wilhelm“ precum mi-ai mai tramisu prin posta. Eu vediu, ca fora the'a dtale nu mai pociu existe. Cu tōta sti'm'a

Florian Haselsteiner,
Nr. 43 in Klosterthal.

Preste puținu va urmū continuarea epistoteloru de recunoscentia, fiindu preste potintia a le publicā dintr'odata pe tōte.

Se ve feriti de falsificari si insielatiuni.

On. publicu la cumperare se binevoiesca a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din afōra pe pachetu, pentru cā se nu f'ia insielatu prin falsificāri.

Adeverata thea antiarthritica, antirheumatica curatitōre a lui Wilhelm, se pōto trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritica, antirheumatica curatitōre de sange in Neunkirchen langa Viena, seu din depositule mele publicate prin diarie.

Unu pachetu, impartitu in 8 dose, preparatu conformu instructiunei date de medicu dimpreuna cu informatiunea despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separatu 10 cr.

Printra comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritica, antirheumatica, curatitōre de sange a lui Wilhelm se mai afla in:

Sabiu la Frid. Thalmayer, comerciante.

Abrud: F. Tones & Comp.

Bistrița: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz,

Diétrich & Fleischer.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu.

Orastia: Carol Reckert, apotecariu.

Alba-Julia: Iuliu Frōhlich, apotecariu.

Clusiu: Ad. Valentini, apotecariu.

Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu.

Lechint'a: Friedr. Scheint, apotecariu.

Feldiōra (langa Brasiovu): Friedr. Folberth,

apotecariu.

Ilia, C. Hoffinger, apotecariu.

Osiorheiu: Max Bucher.

Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariu.

Baia mare: I. Horacek, apotecariu.

Aiudu: August Binder, apotecariu.

Miercuria: Chr. Fr. Schimmert, apotecariu.

Romanu (Moldova): Josef Dannffy, apotecariu.

Sedisiōra: Josef B. Teutsch, comerciante.

Reghinulu s.: S. & I. Leonhardt.

Huniadōra: Fried. Acker, apotecariu.

Rosi'a: Ludw. Moldovan, apotecariu.

Ocn'a (I. Sabiu): Joh. v. Cronberg, apotecariu.

(23) 5